

SOCIJALNE PRIČE U RADU S UČENICIMA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Monika Jakobović
Centar za autizam Zagreb
Zagreb, Hrvatska

Sažetak:

Cilj je ovoga rada prikazati jednu od metoda učenja socijalnih vještina, socijalne priče. U radu je najprije riječ o socijalnim vještinama i o tome zašto je neku djecu s teškoćama u razvoju potrebno poučavati socijalnim vještinama. Potom se definiraju učenici s poremećajem iz spektra autizma, te socijalne priče koje su originalno osmišljene za njih. Socijalne su priče pisane iz perspektive učenika i objašnjavaju socijalnu situaciju ili koncept, opisuju bitne sastavnice situacije te sugeriraju očekivane odgovore. Nadalje, u radu se objašnjava kako na temelju funkcionalne procjene ponašanja izraditi socijalnu priču, tipove rečenica koje se koriste u socijalnoj priči te se navode dodatne smjernice za primjenu. Zaključno promišljanje: velik broj djece s teškoćama u razvoju mora naučiti kako čitati i reagirati na neverbalnu komunikaciju, što zbog njezine višeznačnosti često ne uspijevaju učiniti. Ovladavanje socijalnim vještinama jača samopoštovanje, neovisnost i emocionalnu otpornost, a korištenje socijalnih priča jedna je od učinkovitih metoda poučavanja socijalnih vještina. Ovom se metodom mogu koristiti učenici s teškoćama u razvoju kojima je takva podrška potrebna, a ne samo učenici s poremećajem iz spektra autizma. U prilogu su dana tri primjera socijalnih priča.

Ključne riječi: socijalne vještine, socijalne priče, učenici s poremećajem iz spektra autizma, čitanje emocija, funkcionalna procjena ponašanja

Uvod

Socijalne vještine omogućuju ljudima uspješnost u socijalnim interakcijama, a definiraju se kao kognitivne funkcije i specifična verbalna i neverbalna ponašanja, koja osoba koristi kada ulazi u interakciju s drugima, uključujući verbalne i neverbalne vještine. (Horvatić 2007, str. 11) Socijalne vještine predstavljaju složeno područje ljudskog ponašanja i dio njih određen je pravilima. Međutim, ta pravila ovise o situaciji, lokaciji, osobama, kulturi, dobi, što dakako dodatno otežava učenje, ali i generalizaciju tih vještina.

Zašto poučavati djecu s teškoćama u razvoju socijalnim vještinama?

- Djeca s teškoćama često ne znaju pravila vođenja razgovora.
- Mnoga djeca s teškoćama ne prate slijed (razgovori bi trebali pratiti slijed; slušamo, a potom govorimo).
- Često krivo tumače ili ne uspijevaju protumačiti govor tijela na primjeren način.
- Često povređuju prostornu granicu drugih ljudi.
- Često pogrešno tumače šale ili prijateljsko zadirkivanje kao neprijateljske postupke.
- Mnoga djeca s teškoćama imaju netočnu svijest o sebi i drugima.
- Slabe socijalne vještine ne mogu se ničim nadomjestiti. (Giler, 2012, str.8)

Teškoće u socijalnoj komunikaciji prisutne su kod mnoge djece s teškoćama u razvoju, s obzirom da niska razina socijalnih interakcija može biti posljedica niskog intelektualnog i adaptivnog funkcioniranja, ali i poremećaja iz spektra autizma.

Cilj je ovoga rada prikazati socijalne priče, jednu od metoda učenja socijalnih vještina osmišljenu za djecu s poremećajem iz spektra autizma. Ova metoda učenja socijalnih vještina može biti učinkovita i za djecu, bez obzira na vrstu teškoća u razvoju, kojoj je takva podška potrebna.

Poremećaj iz spektra autizma obuhvaća tri skupine simptoma, a to su poremećaji socijalnih interakcija, poremećaji verbalne i neverbalne komunikacije te ograničene aktivnosti i interesi uz različite motoričke teškoće i stereotipije. DSM-IV klasifikacija američkog psihijatrijskog udruženja (1996) navodi simptome poremećenih socijalnih interakcija u četiri podskupine: 1. oštećenje neverbalnih načina ponašanja kao što su pogled oči u oči, izraz lica, držanje tijela, geste; 2. ne razvijaju se odnosi s vršnjacima primjereni dobi; 3. nedostatak interesa i suosjećanja s drugim osobama te 4. nedostatak socijalne i emocionalne uzajamnosti. Dijete vjerojatno češće ne razumije socijalnu situaciju nego što je svjesno odbija, a u određenim situacijama, za njega nerazumljivima, ona postaje frustracija na koju reagira na neprimjeren način. (Bujas-Petković i sur., 2010, str.105)

Dakle, jedno od ograničavajućih obilježja učenika s poremećajem iz spektra autizma je i teškoća u socijalnim interakcijama i socijalnim vještinama. Poznato je da djeca s poremećajem iz spektra autizma doživljavaju ljude i događaje na jedinstven način, a njihove socijalne poteškoće proizlaze iz toga što ne razumiju i ne koriste se istim socijalnim konvencijama kao druga djeca. To ponekad može rezultirati ponašanjem koje roditelji, učitelji i vršnjaci teško razumiju. Za ovu djecu su geste, odnosno sve ono što nazivamo neverbalnom komunikacijom, a dio je ljudske komunikacije, nejasne i zbunjujuće. (Quill, 1995) Djeca s poremećajem iz spektra autizma vrlo često ne mogu razumjeti i interpretirati socijalne znakove, a većina ima i kognitivna oštećenja, što znatno utječe na razumijevanje komunikacije, interakcija i socijalnih situacija.

Općenito, veliki broj djece s teškoćama u razvoju, a posebice djeca s poremećajem iz spektra autizma, trebaju naučiti kako čitati i reagirati na neverbalnu komunikaciju (što djeca redovnog razvoja uspješno čine s pet ili šest godina), no to zbog višeznačnosti takve komunikacije često ne uspijevaju učiniti. Također, moraju naučiti prepoznavati situacije u kojima drugi ne odobravaju njihove postupke, kako bi tome mogli prilagoditi svoje ponašanje. (Giler, 2012)

Socijalne vještine kojima želimo poučavati djecu s poremećajem iz spektra autizma trebaju uključivati točne informacije koje se odnose na to što ljudi rade i, najvažnije, zašto to rade. Ove informacije moraju biti relevantne i temeljene na djetetovom iskustvu, prikazane odgojno-obrazovnim sredstvima i metodama te pružene djetetu na razumljiv način. (Quill, 1995)

Pretpostavljalo se da djeca s teškoćama u razvoju, pa tako i djeca s poremećajem iz spektra autizma, mogu učiti oponašanjem i promatranjem vršnjaka, no danas znamo da to nije posve točno. Posebice djeca s poremećajem iz spektra autizma teško mogu „pročitati“ i shvatiti socijalne smjernice i situacije, perspektivu drugih te imaju teškoće s primjerenim odgovorom na socijalna događanja. Također, teškoće su u identificiranju ponašanja, uvjerenja i namjera drugih. Povezano s tim, javljaju se teškoće u socijalnoj komunikaciji kao što je praćenje razgovora ili zadržavanje na određenoj temi. (Horvatić, 2007) Zaključno, djeca s poremećajem iz spektra autizma imaju nedostatne socijalne vještine koje su rezultat teškoća u razumijevanju svijeta oko sebe.

Djeca s poremećajem iz spektra autizma moraju dobiti konkretne upute kako primjenjivati socijalne vještine i moraju dobiti povratne informacije o kvaliteti načina na koji to čine (Giler, 2012). Jedan od programa koji pruža osnovne informacije o socijalnim vještinama jesu i socijalne priče, koje je osmislila Carol Gray 1993. g., kao program za pružanje informacija o specifičnim socijalnim situacijama djece s poremećajem iz spektra autizma. Ovaj program pomaže djeci s poremećajem iz spektra autizma razumijevanje socijalnih situacija, ali je učinkovit i kod oblikovanja ciljanog, specifičnog ponašanja.

ŠTO SU SOCIJALNE PRIČE?

Socijalna priča opisuje se kao vizualni i auditivni način za primanje informacija iz okoline koje mogu razumijeti osobe s poremećajem iz spektra autizma. Socijalne priče objašnjavaju socijalnu situaciju, vještinu ili koncept, opisuju bitne dijelove te situacije i sugeriraju očekivane odgovore. (Gray, 2010)

Djeca redovnog razvoja mogu intuitivno protumačiti što je primjereno ponašanje u različitim socijalnim situacijama, ali su one djeci s poremećajem iz spektra autizma često zbunjujuće, pa je cilj socijalne priče poučiti ovu djecu upravljanju vlastitim ponašanjem, opisujući što bi se trebalo dogoditi u danoj situaciji, kad i kako bi se trebalo dogoditi i, najvažnije, zašto bi se trebalo dogoditi baš tako. (Horvatić, 2007) Ovakva intervencija u skladu je s teorijom uma koja kaže da djeca s poremećajem iz spektra autizma ne razumiju da drugi ljudi imaju perspektivu različitu od njihove.

Dakle, socijalne priče kod učenika s poremećajem iz spektra autizma povećavaju razumijevanje socijalne situacije i uz to poučavaju primjerenom odgovoru u ponašanju koji se može prakticirati u svakodnevnom životu. One daju uvid u ono što drugi misle ili osjećaju ili poučavaju specifičnim socijalnim vještinama kao izbor neprimjerenom ponašanju. (Horvatić, 2007)

Cilj svake socijalne priče je pružiti učeniku točnu informaciju, a sadržaj koji će biti opisan mora imati značenje za dotičnog učenika. Socijalna priča može poslužiti za različite potrebe, uključujući: poučavanje akademskim vještinama; objašnjavanje razloga ponašanja drugih; poučavanje socijalnih vještina koje se tiču određene situacije; promjene u rutini; nepoželjni oblici ponašanja; integracija u redovne uvjete školovanja. (Poučavanje učenika s autizmom, 2008, str. 54)

Socijalna priča je jednostavna priča pisana iz perspektive učenika, a kako bi bila djelotvorna, treba usmjeravati učenika pozitivnom i primjerenom socijalnom ponašanju. Pozitivna ponašanja su sva ona koja kod osobe povećavaju vjerojatnost uspjeha i zadovoljstva u obitelji, školi i zajednici.

Kako bi bila učinkovita, socijalna priča dijeli socijalnu situaciju na manje korake te tako pomaže učeniku nositi se s novom situacijom, razumjeti socijalnu situaciju ili riješiti neki problem važan za dotičnog učenika. Specifična je i daje jasne upute, pisana u prvom licu u sadašnjem ili budućem vremenu, koristi vizualnu komunikaciju, pisana je na razini učenikova razumijevanja, čita se iznova kako bi se utvrdilo i održalo razumijevanje. Treba biti individualizirana i prilagođena svakom učeniku, no ne postoji umirovljena priča, svaka se može reciklirati odnosno preoblikovati i koristiti u budućnosti. Primjerice, priča koja je poučavala novim vještinama može se kasnije iskoristiti za priču koja odobrava i pohvaljuje usvojenu vještinu. (Gray, 2010)

KOME SU NAMIJENJENE SOCIJALNE PRIČE?

Uočeno je da djeca s poremećajem iz spektra autizma ne ostvaruju duboke recipročne odnose s vršnjacima i često pogrešno interpretiraju socijalne smjernice kao što su govor tijela, geste, izrazi lica, a kao posljedica toga mogu se javiti nepoželjni oblici ponašanja. Posebnu rizičnu skupinu za pojavu nepoželjnih oblika ponašanja čine djeca sa slabije razvijenim komunikacijskim i socijalnim vještinama. (Stošić, 2008, str. 101) Intervencije uz pomoć socijalnih priča mogu djelovati na smanjenje raznovrsnih nepoželjnih oblika ponašanja, iako promjena ponašanja nije cilj socijalne priče, nego je to davanje točne i jasne informacije, promišljeno i u sigurnom i ugodnom ozračju. (Gray, 2010) Poznato je da sva djeca najbolje reagiraju u situacijama koje su predvidljive i strukturirane. Odstupanja od dnevne rutine mogu izazvati tjeskobu, a to se posebice odnosi na dijete s poremećajem iz spektra autizma, koje je zbunjeno i više ne zna

kako reagirati. Informacije koje dijete dobije unaprijed o ovom tipu situacija mogu reducirati tjeskobu i osigurati alternativne strategije kako bi se lakše nosilo sa situacijom. (Horvatić, 2007)

Socijalne priče koriste se iz nekoliko razloga:

1. temelje se na vizualnom učenju, kao jakoj strani učenika s poremećajem iz spektra autizma
2. format bilježnice je neupadljiv u edukacijskom okruženju i time manje stigmatizirajući (moguće je korištenje tableta)
3. priča pruža konkretne upute koje učenik lako može ponavljati dok ne ovlada vještinom
4. iskustvo nastavnika i roditelja kaže da su priče učinkovit i lako upotrebljiv alat. (Horvatić, 2007, str. 10)

Pretpostavka je kako se svako ponašanje uči te kako se zakonitosti teorije učenja mogu sustavno primjenjivati u poučavanju djece s poremećajem iz spektra autizma. (Stošić, 2008) Stoga su socijalne priče najprije bile namijenjene učenicima s Aspergerovim sindromom, jer oni uglavnom posjeduju bolje jezične i kognitivne vještine. No, kao tip intervencije proaktivnog ponašanja danas se koriste i kod učenika s poremećajem iz cijelog spektra autizma, samo se minimizira količina informacija koju učenik prima ovisno o svojoj razini funkcioniranja. (Horvatić, 2007) U širem kontekstu gledanja, ne postoje zapreke da se socijalne priče ne koriste u radu sa svim učenicima s teškoćama u razvoju, kojima je potrebna podrška u učenju socijalnih vještina.

KAKO IZRADITI I PRIMIJENITI SOCIJALNE PRIČE?

O' Neill (1997) prema Horvatić (2007) predlaže šest koraka potrebnih za učinkovito korištenje socijalnih priča, koji se temelje na funkcionalnoj procjeni ponašanja. Funkcionalna procjena ponašanja procjenjuje događaje koji su prethodili ponašanju, detaljno opisuje ponašanje te posljedice koje slijede nakon njega. Svaka intervencija za dijete s poremećajem iz spektra autizma uključuje i postupke za funkcionalnu procjenu ponašanja i intervenciju za nepoželjne oblike ponašanja. (Stošić, 2008, str. 2)

Predloženi koraci za izradu socijalne priče jesu: identifikacija ciljanog ponašanja, provođenje funkcionalne procjene, izrada plana rada, pisanje socijalne priče, primjena socijalne priče s učenicom, daljnje prikupljanje podataka.

Identifikacija ciljanog ponašanja: stručni tim identificira učenikovo ponašanje kroz redovitu opservaciju i određuje prioriteta ponašanja na niz načina: prema razini rizika, koliko je ponašanje izolirajuće, najteže ponašanje koje učenik pokazuje, ponašanje na koje se očekuje najbolja reakcija, itd.

Provođenje funkcionalne procjene: kada je odabrano ciljano ponašanje, treba provesti funkcionalnu procjenu koja pruža sliku kako se ponašanje očituje, te omogućava razvijanje hipoteza o tome što uzrokuje ili održava učenikovo ponašanje. Opservacija ponašanja, intervju i samoprocjena upotrebljive su metode za prikupljanje podataka tijekom funkcionalne procjene. Također, prikupljaju se podatci o frekvenciji ili trajanju ciljanog ponašanja tijekom nekoliko dana, jer se na taj način dobiju informacije o inicijalnom stanju određenog ponašanja, koje se mogu usporediti s finalnim nakon intervencije socijalnom pričom.

Izrada plana rada: stručni tim treba osigurati da socijalna priča bude dio plana rada koji uključuje i druge socijalno-bihevioralne intervencije u cilju mijenjanja učenikovog ponašanja. Poznato je kako jedna strategija nije uvijek prikladna za sve učenike, sva ponašanja ili sve situacije. Članovi stručnog tima trebaju nadzirati primjenu svake nove intervencije, kako bi ocijenili učinkovitost.

Pisanje socijalne priče: na temelju informacija prikupljenih uz pomoć funkcionalne procjene, a vodeći brigu o jakim i slabim stranama učenika, piše se socijalna priča. Npr. učenik za

vrijeme obroka uzima i jede hranu iz tuđih tanjura. Socijalna priča treba opisati zašto je takvo ponašanje socijalno neprihvatljivo (drugi učenici mogu biti ljuti jer im netko uzima hranu), te treba dati upute za primjereno ponašanje (učenik treba naučiti jesti hranu samo iz svog tanjura).

Primjena: socijalna priča dio je dnevnoga rasporeda učenika; kada se prvi put čita potrebno je postaviti nekoliko pitanja radi procjene razumijevanja. Nakon toga učenik može priču čitati samostalno, naglas odraslima, slušati priču kad mu čita nastavnik ili slušati snimku priče. Neki će učenici priču čitati dva do tri tjedna, nekima će trebati nešto dulje vrijeme, dok će neki učenici povremeno čitati priču tijekom duljeg vremenskog perioda. Dok je u upotrebi, knjižicu s pričom treba držati na mjestu dostupnom učeniku.

Daljnje prikupljanje podataka: prikupljaju se podatci o ciljanom ponašanju na isti način kako je učinjeno tijekom funkcionalne procjene. Kao dio evaluacije treba razmotriti je li socijalna priča bila učinkovita (unutar dva do tri tjedna), je li postigla željeni učinak kod učenika, treba li ju preoblikovati ili ugasiti.

Pri pisanju socijalne priče postoje propisana pravila pa se tako koriste četiri tipa kratkih izravnih rečenica:

1. Opisne: opisuju socijalnu situaciju na temelju relevantnih socijalnih smjernica, daju informacije o situaciji, subjektu i djelovanju (opisujući tko je uključen, što radi i zašto). To su izjave bez iznošenja osobnih stavova i pretpostavki. Ove su rečenice jedine nužne u socijalnoj priči jer često daju odgovor na pitanje zašto. Mogu uključivati pojmove poput „obično“ i „ponekad“.
2. Uputne: to su izjave, tj. željeni odgovor koji često prati opisne rečenice i daju učeniku očekivani odgovor na smjernice ili situaciju. Ove rečenice rasvjetljaju željeno socijalno ponašanje. Često počinju s „Ja mogu“ ili primjerice „Trudit ću se“.
3. Perspektivne: opisuju osjećaje ili reakcije drugih u određenoj situaciji ili ono što drugi misle, odnosno osjećaju vezano za događaj ili učenikovo ponašanje.
4. Potvrдне: one naglašavaju važne točke i mogu djelovati na način da uvjere učenika. Također, povećavaju razumijevanje razmišljanja okoline učenika.

U socijalnoj priči koriste se još i kontrolne rečenice koje piše sama osoba s poremećajem iz spektra autizma uz podršku po potrebi, a koje nude smjernice kako zapamtiti što treba učiniti i kako jasnije razumijeti situaciju, te pomažu objasniti apstraktne situacije. Konačno, postoje i kooperativne rečenice, koje upućuju što drugi trebaju raditi kako bi pomogli učeniku u određenoj situaciji. (Horvatić, 2007)

DODATNE SMJERNICE U RADU

Ako je učenik čitač, socijalnu priču najprije čita nastavnik, a potom učenik samostalno. Preporuka je da nastavnik sjedi pokraj učenika ili malo iza njega. Ako učenik ne zna čitati, moguće je priču snimiti ili koristiti videozapis. U obzir dolazi i korištenje računalnog programa, pa čak i suučeničovo čitanje. Nakon predstavljanja priče provjerava se učenikovo razumijevanje uz pomoć kratke liste provjere ili demonstracije što učiniti kada se sljedeći put pojavi slična situacija. Priča se može čitati na početku svakoga dana ili neposredno prije aktivnosti i dok je u upotrebi, treba biti dostupna učeniku.

Slike, odnosno ilustracije, trebale bi dati precizan prikaz ključnog koncepta i ne bi trebale sadržavati druge informacije. Slike su u socijalnim pričama dopuštene samo ako ne odvrćaju učenikovu pažnju i ne ograničavaju njegovu sposobnost generaliziranja principa izvan opisane situacije. Slike, sheme, snimke i slike koje je učenik sam nacrtao služe kao dodatne vizualne

smjernice i važnije su za učenika sa slabijim razumijevanjem teksta, ali učenik mora moći razumjeti sliku.

Svaka socijalna priča treba biti dobro organizirana, dakle imati uvod, vrhunac i zaključak. U socijalnoj priči važno je pokazati što je pogrešan način kada se nešto čini i kako to izgleda na pravi način, te posljedice koje mogu uslijediti. Npr. udaranje i guranje može uzrokovati da nam je prijatelj tužan, da će nam možda uzvratiti udarac, da će nas tužiti učitelju.

Priča mora biti primjerena učenikovoj razini razumijevanja i jasno prezentirana, koristeći riječnik i veličinu teksta primjeren učeniku. Tekst treba pisati na način koji osigurava točnost bez obzira na interpretaciju. Koristi se minimum teksta s ne više od jedne uputne rečenice po stranici i u pravilu dvije do pet opisnih, perspektivnih ili potvrdnih rečenica po stranici. Ovakav omjer rečenica osigurava da naglasak priče bude na opisnim ili uvjeravajućim značajkama, a ne na upravljanju ili kontroliranju osobe. Ukidanje socijalne priče ovisno je o potrebama i sposobnostima učenika, npr. produljivanjem vremena između čitanja ili preradom, izostavljanjem uputne rečenice, kako bi se učenik sam prisjetio ključnih informacija. Primjerena socijalna ponašanja poželjno je iskazati u pozitivnim oblicima npr. "govorit ću tiho" umjesto "neću vikati". Negativne i samoosušujuće rečenice nisu dopuštene u socijalnoj priči. Osobito je važno paziti da ton socijalne priče bude pozitivan, strpljiv, umirujuć i ohrabrujuć (Gray, 2010), a to će rezultirati emocionalnim jačanjem i zadovoljstvom učenika pri čitanju priče.

ZAKLJUČNO

Socijalne vještine omogućavaju djeci, ali i odraslima, uspješnost u socijalnim interakcijama, stoga je učenje socijalnih vještina cjeloživotni proces. Razvijanje odgovarajućih socijalnih i komunikacijskih vještina jedan je od najvećih izazova i za djecu s poremećajem iz spektra autizma, za roditelje i za stručnjake. Ovladavanje socijalnim vještinama jača samopoštovanje, neovisnost i emocionalnu otpornost.

Budući da djeca s poremećajem iz spektra autizma često ne vide kako je njihovo ponašanje negativno utjecalo na drugu osobu, a cilj nam je učenike naučiti prilagoditi svoje ponašanje kako bi bilo usklađenije očekivanju drugih ljudi, poučavanje učenika ponajprije čitanju emocija pomaže razumijevanju drugih te omogućuje zamisliti što se događa u tuđem umu, što osoba razmišlja, osjeća, želi, namjerava. Prepoznati osjećaje druge osobe od presudne je važnosti za komunikaciju i međuljudske odnose.

Djeca kojima su socijalne priče namijenjene imaju teškoće s konceptualizacijom, redoslijedom, otkrivanjem bitnog i generalizacijom, te drugačije percipiraju događanja oko sebe. Stoga osoba koja piše priču treba pokušati razumjeti kako jedan događaj odnosno socijalna situacija izgleda iz perspektive učenika s poremećajem iz spektra autizma.

Socijalne priče koriste se kao dio odgojno-obrazovnog i rehabilitacijskog rada s učeničkom s poremećajem iz spektra autizma, dio su terapijskih postupaka koje se provode u radu i podržava ih stručni tim. One nisu samo oblik treninga socijalnih vještina već su medij za objašnjavanje onoga što se događa i očekuje u specifičnoj socijalnoj okolini. Rezultat boljeg razumijevanja okoline je i povećanje socijalno prihvatljivog ponašanja učenika s poremećajem iz spektra autizma, što je u konačnici i cilj učenja socijalnih vještina.

LITERATURA

- Bujas-Petković, Z. & Frey-Škrinjar, J. i sur. (2010). *Poremećaji autističnog spektra, značajke i edukacijsko-rehabilitacijska podrška*. Zagreb: Školska knjiga.
- Giler, J. Z. (2012). *Ja to mogu i znam; kako poučavati socijalnim vještinama djecu koja imaju ADHD, teškoće u učenju ili Aspergerov sindrom*. Zagreb: naklada Kosinj.
- Gray, C. (2010). *The new social story book*, 10th Anniversary Edition; Future Horizons, Inc.
- Horvatić, M. (2007). *Socijalne priče i autizam*, diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Jakobović, M. (2014). Socijalne priče – izbor;
<https://drive.google.com/open?id=0B6ceROyh-6bbRVVQUzlyQ2kya28>
- Poučavanje učenika s autizmom (2008). Školski priručnik. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
- Quill, K. A. (1995). *Teaching children with autism: Strategies to enhance communication and socialization*. Delmar; Engage Learning.
- Stošić, J. (2008). Primijenjena analiza ponašanja i autizam-vodič kroz terminologiju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 45 (2), 69-80.

Social Stories in Working with Students with a Disorder of the Autism Spectrum

Abstract: The aim of this paper is to present one of the methods of learning social skills: social stories. The paper first describes social skills and why some children with disabilities need to acquire social skills. Then the students with autism spectrum disorders are defined, and the social stories, which were originally designed for them. Social stories are stories written from the perspective of students which explain the social situation or concept, describe the essential elements of the situation and suggest the expected answers. Furthermore, the paper explains how to make a social story on the basis of a functional behavioral assessment, the types of sentences which are used in a social story, and provides additional guidance for the application. The final consideration: a large number of children with disabilities must learn how to read and respond to non-verbal communication, which because of its ambiguity often don't succeed. Mastering social skills boosts self-esteem, independence and emotional resilience, and the use of social stories is an effective method of teaching social skills. This method is applicable to all students with disabilities who are in need of such help, and not just students with autism spectrum disorders. In the appendix three examples of social stories are given.

Keywords: social skills, social stories, students with autism spectrum disorders; reading emotions, functional behavioral assessment

Soziale Anleitungen in der Arbeit mit Schülern mit Autismus-Spektrum-Störung

Zusammenfassung: Das Ziel dieser Arbeit ist eine Lernmethode der sozialen Fähigkeiten zu präsentieren: soziale Anleitungen (Social Story). In der Arbeit werden zunächst soziale Kompetenzen beschrieben und warum einigen Kinder mit Entwicklungsstörungen soziale Fähigkeiten beigebracht werden müssen. Danach werden die Schüler mit Autismus-Spektrum-Störung und die sozialen Anleitungen definiert, die speziell für diese Schüler entworfen wurden. Soziale Anleitungen sind Geschichten, die zuerst aus der Perspektive der Schüler geschrieben werden, soziale Situation oder ein Konzept erklären, wesentliche Bestandteile der Situation beschreiben und erwartete Antworten suggerieren. Darüber hinaus erläutert der Beitrag, wie man auf der Grundlage einer funktionalen Verhaltensbewertung eine soziale Anleitung und die passenden Satzarten erarbeiten kann, und bietet zusätzliche Anweisungen für die Anwendung. Fazit: eine große Anzahl von Kindern mit Entwicklungsstörungen muss lernen, wie man liest und auf nonverbale Kommunikation reagiert, was aufgrund ihrer Mehrdeutigkeit oft nicht gelingt. Das Beherrschen der sozialen Fähigkeiten steigert das Selbstwertgefühl, die Unabhängigkeit und die emotionale Widerstandsfähigkeit. Der Einsatz sozialer Anleitungen ist eine der effektiven Methoden zur Vermittlung sozialer Kompetenzen, die nicht nur von den Schülern mit Autismus-Spektrum-Störung, sondern auch von Schülern mit Entwicklungsstörungen genutzt werden können, die eine solche Hilfe benötigen. Im Anhang werden drei Beispiele für soziale Anleitungen dargestellt.

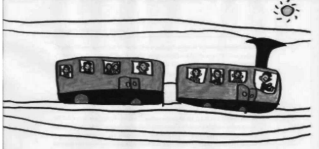
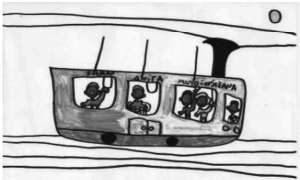

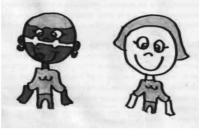
Schlüsselbegriffe: soziale Fähigkeiten, soziale Anleitungen, Schüler mit Autismus-Spektrum-Störung, Emotionen lesen, funktionale Verhaltensbewertung

PRILOG 1

Slika 1. Socijalna priča: "Predstavljanje drugima" (Jakobović 2014)

PRILOG 2

<p>IDEMO U KAZALIŠTE</p>	 <p>Sutra idemo u kazalište. Predstava se zove <u>PUŽ</u>.</p>	 <p>Od škole do kazališta ćemo se voziti tramvajem.</p>
 <p>U tramvaju je obično puno ljudi i možda neću moći sjesti. Pokušat ću biti strpljiv. Mogu žvakati gumu za žvakanje ili razgovarati s učiteljicom.</p>	 <p>U kazalištu će također biti puno ljudi.</p>	 <p>Učiteljica će nam pokazati gdje su naša mjesta. Trudit ću se sjediti u tišini dok traje predstava.</p>
 <p>Nakon predstave se opet vraćamo tramvajem u školu.</p>	 <p>Naše učiteljice će biti ponosne na nas.</p>	

Slika 2. Socijalna priča: "Idemo u kazalište" (učnički rad, Jakobović 2014)

PRILOG 3

KOJI UČENICI POKUŠAVAJU MALTRETIRATI DRUGE?

Nasilničko ponašanje može biti vrlo zbunjujuće. Informiranje o tome može pomoći. Nasilni učenici mogu biti dječaci ili djevojčice. Učenici koji su nasilni mogu biti stariji ili mlađi od mene. Učenici koji su nasilni mogu biti sami ili s drugima. Nasilni učenik može:

- učiniti nešto što druge učenike nasmijava
- učiniti nešto što uzrokuje da se odrasla osoba uzruja ili naljuti
- učiniti nešto što ja znam da nije u redu ili da mislim da nije u redu
- koristiti neljubazne izraze lica i neljubazne riječi
- koristiti prijateljski izraz lica i zbunjujuće riječi.

Ako sam zbunjen ili imam pitanja u vezi s nasilnim ponašanjem, pametno je potražiti pomoć od odraslih. Odrasli su bili djeca prije mnogo godina. Sjećaju se učenika koji su njih maltretirali. Odrasla mi osoba može pomoći doznati pokušava li me netko maltretirati.

(Gray, 2010, str. 115)